RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Dnro
RISE/3554/2024

3.9.2024

Asia: HE 64/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain ehdonalaista vapauttamista koskevaa sääntelyä.

Voimassa olevassa sääntelyssä lähtökohtana on, että määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa. Vanki, joka rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään kuitenkin ehdonalaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Alle 21-vuotiaana rikoksensa tehnyt vanki puolestaan päästetään lähtökohtaisesti ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan puolet tai yhden kolmasosan, jos hän ei ole rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa. Nyt esitetyn tarkoituksena on muuttaa lainsäädäntöä siten, että ainoastaan ensimmäistä kertaa vankeusrangaistusta suorittava vanki voisi vapautua suoritettuaan lyhyemmän määräosan rangaistuksestaan, eikä tuomitun niin sanottu ensikertalaisuus siten enää palautuisi tietyn rikoksettoman ajan jälkeen. Lisäksi ehdotetaan muutosta sääntelyyn, joka koskee eräiden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten oikeutta käsitellä tuomittuja koskevia henkilötietoja, sillä ehdotettava rikoslain muutos edellyttäisi pääsyä rangaistusajan laskemisessa tarvittaviin tietoihin nykyistä pidemmältä ajalta.

Rikosseuraamuslaitoksen arvion mukaan esitys ensikertalaisuussäännösten muuttamisesta aiheuttaisi päivittäisen vankiluvun kasvua noin 40 vangilla. Tämä johtuisi siitä, että rikoksenuusijoista nykyistä useampi suorittaisi vankeusrangaistuksestaan vankilassa pidemmän ajan. Vankimäärän muutoksen voidaan arvioida toteutuvan täysimääräisesti noin viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta, mutta vaikutus alkaa kumuloitua heti voimaantulon jälkeen asteittain.

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Dnro
RISE/3554/2024

3.9.2024

Rikosseuraamuslaitoksen laskelmien mukaan yhden vankivuoden kustannus on olemassa olevissa vankiloissa keskimäärin 82 000 euroa. Tähän kustannukseen sisältyvät muun muassa tilavuokrat ja henkilöstökulut. Ensikertalaisuussäännösten muuttamista koskeva esitys lisää Rikosseuraamuslaitoksen menoja asteittain voimaantulon jälkeen ollen viiden vuoden kuluttua voimaantulosta 3 280 000 euroa (40 vankia x 82 000 euroa). Valtiovarainministeriön vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa (9.8.2024) Rikosseuraamuslaitokselle esitetään 656 000 euron lisärahoitusta ensikertalaisuussäännösten muuttamisen vuoksi, mikä vastaa vuoden 2025 rahoitustarvetta. Myös tulevien vuosien lisärahoitus on turvattava.

Vankilaverkoston uudistaminen on välttämätöntä ja toimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi. Sen lisäksi, että nykyinen verkosto on laaja, tiloiltaan epätarkoituksenmukainen ja osin hyvin huonossa kunnossa, sen kapasiteetti on riittämätön ottamaan vastaan kasvavia vankimääriä. Vankien määrä on lisääntynyt ja vankilat ovat jo nyt täynnä. Tällä hetkellä suljettujen vankiloiden käyttöaste on noin 106 % ja avolaitosten käyttöaste on noin 95 %. Vankilaturvallisuus ja työturvallisuus vaarantuvat, kun suljetun vankilan käyttöaste on yli 90 %.

Vankimäärän ennustetaan kasvavan lähivuosina noin 250 vangilla, vaikka hallitusohjelman mukaisia lainsäädännön kiristämisiä ei tehtäisikään. Vankimäärän kasvuun vaikuttavat mm. seksuaalirikoslainsäädäntöön viime hallituskaudella tehdyt uudistukset ja yleinen ilmi tulleen rikollisuuden määrän kasvu. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisten tulevien lainsäädäntömuutosten myötä vankimäärä tulisi kasvamaan alustavan arvion mukaan yhteensä noin 320 vangilla. Ilmi tulleen rikollisuuden määrän kasvun sekä jo voimaan tulleiden ja hallitusohjelman mukaisten lainsäädäntöuudistusten seurauksena vankimäärä tullee nousemaan yhteensä arviolta noin 570 vangilla vuoteen 2028 mennessä. Nykyinen vankilakapasiteetti ei riitä ja resurssitarve niin vankiloissa kuin yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tulee kasvamaan merkittävästi. Hallitusohjelman toteutuminen ja vankimäärän nousu edellyttävät henkilöstömäärän ja Risen perusrahoituksen kasvattamista sekä välittömiä toimia vankipaikkojen lisäämiseksi.

Esityksen mukaan ehdonalaista vapauttamista koskevan sääntelyn muuttamista ehdotetulla tavalla voidaan perustella järjestelmän selkeyden, ymmärrettävyyden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, sillä rikosoikeudellisen järjestelmän lähtökohtana on rangaistusten asteittainen ankaroituminen. Nuorten rikoksentekijöiden osalta esitettyä perustellaan viimeaikaisella nuorten väkivaltarikollisuuden määrän kasvulla ja sillä, että on perusteltua varmistaa, että myös nuorena tehdyistä rikoksista suoritetaan tosiasiallisesti yleisen hyväksyttävyyden näkökulmasta riittävän tuntuvia vankeusrangaistuksia.

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Dnro
RISE/3554/2024

3.9.2024

Lakiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa lisättäisiin uusi 15 a §, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä, joiden virkatehtäviin kuuluu rangaistusajan laskeminen, olisi oikeus käsitellä lain 33 §:ssä tarkoitettuun hakemistoon siirrettyjä tietoja, jotka ovat välttämättömiä rangaistusajan laskemiseksi. Uusi säännös mahdollistaisi sen, että ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdan määrittämisessä välttämättömät tiedot olisivat nykyistä pidemmän ajan saatavilla. Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 33 §:ssä säädetään tietojen säilyttämisestä tutkimusta tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten. Rikosseuraamusrekisteristä poistetuista tiedoista muodostetaan tutkimusta tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten säilytettävien tietojen hakemisto.

Hänninen Esa-Pekka 912082321
Digitaalinen allekirjoittaja: Hänninen Esa-Pekka 912082321
Päiväys: 2024.09.03 12:21:13 +03'00'

Lakimies Esa-Pekka Hänninen

Osoite
Lintulahdenkatu 5
00530 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi